SECTION: PSYCHOLOGY

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Стахова Ольга Олександрівна
кандидат психологічних наук, доцент
Кафедра психології, логопедії та інклюзивної освіти
Нестерчук Інна Петрівна
здобувач вищої освіти магістерського рівня
Соціально-психологічний факультет
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

Сучасна логопедична практика фіксує стрімке зростання кількості мовленнєвих порушень у молодших школярів та ускладнення їх структури, що негативно впливає на всі сфери розвитку дітей.

Мовленнєві труднощі можуть проявлятися у порушеннях звуковимови, недостатній сформованості фонематичного сприймання, обмеженості словникового запасу, труднощах граматичного оформлення висловлювань і недостатньому розвитку зв'язного мовлення. Зазначені особливості впливають на навчальну діяльність дітей, їхню комунікативну активність та взаємодію з однолітками й дорослими. У зв'язку з цим, актуальним є використання таких методів корекційної роботи, які поєднують розвиток мовлення з емоційно привабливою творчою діяльністю. У цьому контексті особливого значення набуває арт-терапія як невід'ємний компонент логопедичної роботи, що виступає важливим чинником модернізації спеціального навчання та успішної соціальної адаптації дитини [1], [3].

З метою визначення особливостей мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку з ПМР та аналізу можливостей використання арт-терапії для корекції виявлених порушень нами було проведено емпіричне дослідження на базі Житомирської спеціальної школи № 1 Житомирської обласної ради. У ньому взяли участь 12 дітей молодшого шкільного віку.

Дослідження передбачало спостереження за мовленнєвою діяльністю дітей, бесіду, логопедичне обстеження та виконання діагностичних завдань. Зокрема, застосовувалися методика «Повтори за мною» для оцінювання звуковимови, методика «Почуй різницю» для дослідження фонематичного сприймання, завдання «Підбір синонімів» для визначення особливостей словникового запасу та методика «Мовленнєва комунікація» для оцінювання комунікативно-мовленнєвих умінь.

Для визначення рівнів мовленнєвого розвитку учасників експерименту було виокремлено чотири його критерії: фонетичний, фонематичний, лексико-

граматичний і комунікативно-мовленнєвий. Результати констатувального етапу засвідчили наявність труднощів у різних компонентах мовленнєвої системи. За фонетичним критерієм високий рівень продемонстрували 49 % дітей, середній – 33 %, низький – 18 %. За фонематичним критерієм відповідні показники становили 33 %, 42 % і 25 %. За лексико-граматичним критерієм високий рівень було зафіксовано у 42 % дітей, середній – у 33 %, низький – у 25 %. За комунікативно-мовленнєвим критерієм високий рівень продемонстрували 33 % дітей, середній – 49 %, що вказувало на труднощі у створенні послідовних висловлювань та недостатню мовленнєву ініціативність частини учнів.

З урахуванням виявлених труднощів було розроблено авторську корекційно-розвиткову програму «Говоримо через творчість», спрямовану на підвищення рівня мовленнєвого розвитку молодших школярів засобами арт-терапії. Програма передбачала проведення 16 занять двічі на тиждень – упродовж двох місяців. Її зміст ґрунтувався на поєднанні традиційних логопедичних завдань із різними видами творчої діяльності: ізотерапією, музикотерапією, пісочною терапією, ліпленням, казкотерапією та лялькотерапією [4, с. 312].

Заняття були спрямовані на вдосконалення звуковимови, розвиток фонематичного сприймання й слухової уваги, збагачення активного словника, формування граматично правильного мовлення та розвиток навичок зв’язного висловлювання. Наприклад, під час заняття «Намалюй звук» діти створювали образи звуків і пояснювали власні малюнки, у вправі «Слова-друзі» добирали синоніми, а під час занять «Продовж казку» та «Пісочна історія» вчились будувати послідовні розповіді. Драматизація та використання ляльок створювали умови для розвитку діалогічного мовлення й комунікативної ініціативи [2, с. 77].

Після реалізації програми був проведений контрольний зріз за аналогічними критеріями та діагностичними методиками. Порівняння результатів засвідчило позитивні зміни за чотирма досліджуваними критеріями.

Так, за фонетичним критерієм частка дітей із високим рівнем зросла з 49 % до 58 %, а з низьким рівнем зменшилася з 18 % до 8 %. За фонематичним критерієм високий рівень підвищився з 33 % до 42 %, а низький знизився з 25 % до 16 %. За лексико-граматичним критерієм частка дітей із високим рівнем зросла з 42 % до 58 %, тоді як частка дітей із низьким рівнем зменшилася з 25 % до 8 %. За комунікативно-мовленнєвим критерієм високий рівень підвищився з 33% до 42%, а низький знизився з 25% до 8%.

Отже, результати дослідження дають підстави розглядати арт-терапію як перспективний додатковий засіб корекційно-розвиткової роботи з дітьми молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення. Поєднання творчих завдань із цілеспрямованими логопедичними вправами створює можливості для вдосконалення звуковимови, фонематичного сприймання та лексико-граматичної будови мовлення. Водночас для оцінювання загальної ефективності програми необхідно продовжувати роботу над комунікативно-мовленнєвими вміннями.

Список використаних джерел

1. Калка Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
2. Мішкуленець О. О. Використання арт-терапевтичних методик в умовах інклюзивного освітнього середовища. Психологія: теорія і практика. 2018. Вип. 2 (2). С. 76–87.
3. Нізова А., Кравченко А. Застосування засобів арт-терапії в логопедичній роботі з молодшими школярами. Актуальні питання сучасної науки та освіти : матеріали конференції. Суми, 2024. С. 101–105.
4. Онищенко І. Корекція мовленнєвих порушень у дітей молодшого шкільного віку засобами арттерапії. Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. Вип. 88. Т. 2. С. 311–317.